

خط و نوشتار در بدو آموزش خواندن و نوشتن

با گزینش نحوه طراحی حروف کتاب فارسی اول دبستان

مؤلف:

زیست لطفی آصف

www.ketab.ir

فهرست مطالب

عنوان

شماره صفحه

پیشگفتار.....	۹
مقدمه.....	۱۱

فصل اول: خط و خوشنویسی

تعاریف خط و خوشنویسی.....	۱۵
انواع خط فارسی.....	۱۷
تحوّل خط در دوره اسلامی.....	۲۱
خط نسخ.....	۲۸
ویژگی های خط فارسی.....	۳۷
اصول و قواعد خوشنویسی.....	۳۹
اصول و قواعد خوشنویسی برای طراحی قلم.....	۴۲
خط نستعلیق تحریری.....	۴۷
شیوه های تزئینی خطوط.....	۵۴

فصل دوم طراحی حروف

تعاریف طراحی حروف.....	۵۹
تعریف حروف فارسی.....	۶۳
ویژگی های حروف فارسی.....	۶۶
طبقه بندی از نظر شکل حروف.....	۷۲
کرسی در طراحی حروف.....	۷۳
انواع فونت های فارسی.....	۷۴
نوشتار لاتین و خط راست نگار.....	۷۶

فصل سوم آموزش و پرورش

تعاریف آموزش و پرورش.....	۸۱
دفتر برنامه ریزی آموزشی.....	۸۴
واژه رسم الخط برای دانش آموزان اول دبستان در آموزش و پرورش.....	۸۷
توضیح خواندن و نوشتن در رسم الخط.....	۹۰
کتاب معلم (روش تدریس).....	۹۴
اهداف کتاب های درسی (بخوانیم و بنویسیم).....	۹۴

۹۶	ویژگی های کتاب فارسی اول دبستان
۹۶	ویژگی های کتاب بخوانیم فارسی اول دبستان
۱۰۳	ویژگی های کتاب بنویسیم اول دبستان
۱۰۸	آموزش خط به دانش آموزان سال اول دبستان
۱۱۲	تند نویسی و زیبا نویسی
۱۱۶	قواعد نوشتاری برای دانش آموزان
۱۱۸	یدمان بلوکی یا جداسازی در آموزش خواندن و نوشتن به نوآموزان
۱۱۹	روش های پیشنهادی برای آموزش خط تحریری به دانش آموزان
۱۲۰	علل بدخط دانش آموزان
۱۲۱	پیشنهادهای رفع مشکل بدخطی دانش آموزان
۱۲۲	آموزش زبان فارسی
۱۲۳	اهداف کلی آموزش زبان فارسی در سال اول ابتدایی
۱۲۴	تاریخچه کتاب فارسی اول دبستان از زمان تأسیس مدرسه در ایران
۱۲۸	معرفی کتاب های فارسی قبل و بعد از انقلاب و ویژگی های آن

فصل چهارم روانشناسی کودک

۱۴۳	روانشناسی کودک در ۷ سالگی
۱۴۸	خصوصیات حرکتی
۱۴۸	چشم ها و دست ها
۱۴۹	ظهور هیجانات
۱۵۲	زندگی تحصیلی
۱۵۷	زمان و فضا
۱۵۸	ویژگی های جسمانی کودکان تا قبل از ۷ سالگی (سال ورود به دبستان)
۱۶۰	هوش و ارتباطش با استعدادهای هنری
۱۶۶	مهارت های زبانی و ویژگی های کودکان اول دبستان (زبان گفتار)
۱۶۹	مهارت های نوشتاری (زبان نوشتار)
۱۷۱	عامل جنسیت
۱۷۵	توانائی های کودک قبل از ورود به مدرسه
۱۸۰	اختلال در خواندن و نوشتن در بین دانش آموزان ابتدایی
۱۸۷	تدریس به دانش آموزان دچار ناتوانی یادگیری

فصل پنجم نقاشی کودکان

۱۹۳	 نقاشی کودکان از بدو تولد تا ۷ سالگی (سال ورود به دبستان)
۱۹۴	 نقاشی کودکان از زمان تولد تا ۲ سالگی
۱۹۵	 نقاشی کودکان در ۲ سالگی
۱۹۸	 نقاشی کودکان در ۳ سالگی
۲۰۰	 نقاشی کودکان در ۴ سالگی
۲۰۱	 نقاشی کودکان در ۵ سالگی
۲۰۳	 نقاشی کودکان در ۶ سالگی
۲۰۴	 نقاشی کودکان در ۷ سالگی
۲۰۵	 نقاشی و نخستین گام‌ها در نوشتن
۲۰۸	 قواعد نقاشی برای کودکان

فصل ششم مراحل طراحی حروف

۲۱۳	 انواع نرم افزارهای طراحی حروف فارسی
۲۱۴	 مراحل طراحی حروف
۲۲۰	 نسبت‌ها (تناسبات) در طراحی حروف
۲۲۲	 گردبندی و فضاهای مثبت و منفی
۲۲۳	 بررسی زوایا در طراحی حروف
۲۲۴	 قرارگیری فونت طراحی شده در کتاب فارسی این دبستان
۲۲۷	 فهرست منابع

پیشگفتار

تا قبل از دوران دبستان، کودکان در کشیدن خطوط روی کاغذ آزاد عمل می کنند و در قید و بند قواعد سخت نوشتاری و اجرای حروف اجباری نیستند. اما برای نوشتن، دانش آموزان اول دبستان هر آنچه در کتاب و یا توسط معلم روی تخته کشیده می شود را باید اجرا کنند. در کتاب فارسی اول دبستان دو رسم الخط جدا (بخوانیم و بنویسیم) وجود دارد. داشتن یک رسم الخط مناسب و یکسان برای دانش آموزان اول دبستان لازم است. طراحی حروف کتاب های فارسی اول دبستان در یک قرن اخیر از سال ۱۳۰۰ تا ۱۳۹۷ بین خط نسخ و نستعلیق در حال تغییر بوده است.

از آنجا که نقش حروف، کلمات و شکل ظاهری آنها در رشد یادگیری بسیار مهم است، باید متناسب با ویژگی های مرتبط با توانایی های جسمی و روحی دانش آموزان طراحی گردد. لذا نوشتن در نوع خود بسیار مهم است و به همین دلیل آموزش آن باید به طور دقیق، مستمر و پیگیر صورت گیرد. تمهیداتی اندیشیده شود که ارتکاب اشتباهات از ابتدا به حداقل برسد. با پیشرفت فناوری، نیاز به سواد آموزی، پیدایش صنعت چاپ، افزایش تولید کتاب درسی و نیاز به چاپ آسانتر کتاب، بیش از پیش احساس می شد. از این رو، حروفی هم که برای چاپ مناسب تر می رفت باید قابلیت استفاده در چاپ را داشته باشد و طراحان می بایست متناسب با صنعت چاپ حروف را طراحی می کردند. لذا نقش طراحان حروف در ایجاد فونت مناسب، آشکار شد.

عالی ترین مرحله از مراتب زبان آموزی، نوشتن است. فعالیتی پویا که وابسته به مقدمات بسیاری است. از زمانی که ارتباط میان انسان ها برقرار شده است، تا به امروز نوشتن همچنان جایگاه و پایگاه خویش را حفظ کرده است بنابر این، هر فردی باید مهارت نوشتن را بیاموزد. خواندن و نوشتن دو ضرورت اساسی برای سواد آموزی است. توانایی نوشتن در تکوین شخصیت کودک و میزان اعتماد به نفس وی تأثیر دارد و دانش

آموزانی که دچار مشکلاتی در زمینه ی نوشتن می شوند، ممکن است با مسایل روانی همچون کاهش عزت نفس رو به رو شوند.

بین فونت های موجود در کتاب های فارسی اول دبستان و راحتی دست و علاقه مندی کودکان در خواندن و نوشتن روابطی وجود دارد. نحوه آموزش حروف و خط فارسی بر ریز یا درشت نوشتن، بزرگ یا کوچک نوشتن حروف و کلمات در دانش آموزان تاثیر دارد.

در پادشاهی ایران ریاست کتابخانه دانشگاه هنر سرکار خانم دکتر ایمانی و همکاران شان تقدیر و تشکر می‌گردد، و تشکر و سپاسی شایسته از جناب دکتر علی اصغر شیرازی دارم که همواره راهگشای من بوده و تمام و اکمال مطالب بوده اند.

زمستان ۱۳۹۷